

2. Беспалько В.П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения / В.П. Беспалько. – М.: Педагогика, 1995. – 304 с.
3. Беспалько В.П. Системно-методическое обеспечение учебно-воспитательного процесса подготовки специалистов / В.П. Беспалько, Ю.Г. Татур. – М.: Высш. шк., 1989. – 144 с.
4. Бибик С.П. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання / С.П. Бибик, Г.М. Сюта; за ред. С.Я. Ермоленко. – Харків: Фоліо, 2006. – 623 с.
5. Коджаспирова Г.М. Словарь по педагогике / Г.М. Коджаспирова, А.Ю. Коджаспиров. – М.: ИКЦ „МарТ”, 2005. – 448 с.
6. Менчинская Н.А. Психология усвоения понятий / Н.А. Менчинская. – М.: Известия АПН РСФСР. – 1950. – Вып. 28. – С. 24 – 31.
7. Педагогика / Ю.К. Бабанский и др.; под ред. Ю.К. Бабанского. – М.: Просвещение, 1988. – 478 с.
8. Петрук В.А. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей у процесі вивчення фундаментальних дисциплін: [монографія] / В.А. Петрук. – Вінниця: „Універсум-Вінниця”, 2006. – 292 с.
9. Скаткин М.Н. Проблемы современной дидактики / М.Н. Скаткин. – М.: Педагогика, 1984. – 96 с.
10. Усова А.В. Психолого-дидактические основы формирования у учащихся научных понятий: пособ. [для студ. пединститутов] / А.В. Усова. – Челябинск, 1978. – Ч.1 – 69 с.
11. Чебышева В.В. Психология трудового обучения / В.В. Чебышева. – М.: Высшая школа, 1982. – 239 с.

Torubara O., Kovalenko S.

ASSESSMENT CRITERIA LEVELS AND DIAGNOSTICS GRAPHIC COMPETENCE OF FUTURE EXPERTS

The article outlines the criteria and indicators integrated components formed graphic competence of future engineers in the study of graphic disciplines. The authors described four levels of graphic competence of future engineers and qualitative assessment of levels of development of graphic competence of students.

Keywords: *criterion, figure, graphic competence of future engineers, levels of development.*

Надійшла до редакції 29.09.2010 р.

УДК 796.011.3:504

Усманова Г.О.

СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗВИХОВАННЯ ДО ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ СЬОГОДЕННЯ

В статті представлено результати опитування студентів факультету фізичного виховання ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка щодо їх ставлення до екологічних проблем сьогодення.

Ключові слова: *фахівець фізичного виховання, екологія, екологічна проблема, екологічна освіта, екологічне виховання, екологічна свідомість.*

Постановка проблеми. Сьогодні молоде покоління росте і виховується в умовах загострення проблеми взаємодії людства і природи, в умовах екологічного стресу. Внаслідок недостатньої екологічної обізнаності і споживацької свідомості попередніх поколінь, нащадки отримали цілий перелік глобальних екологічних проблем, вирішення яких можливе лише за умов кардинальних змін у свідомості людства в напрямку екоцентризму. Здійснити відповідні перетворення світовою спільнотою вирішено через систему освіти [2]. В Україні це питання викладене в таких документах як Концепція екологічної освіти України, Державна національна програма «Освіта. Україна XXI ст.», Національна доктрина розвитку освіти України [4] тощо.

Сучасна система екологічної освіти і виховання в Україні має неперервний, комплексний, міждисциплінарний та інтегрований характер і складається з двох підсистем – формальної і неформальної. Підсистему формальної екологічної освіти створюють установи та заклади освіти (дошкільні установи, загальноосвітні школи, заклади позашкільної освіти, вищі навчальні заклади, заклади позадипломною освіти тощо). Підсистему неформальної освіти створюють засоби масової

інформації, заклади культури, охорони здоров'я, фізичної культури та спорту, туризму, заповідні об'єкти, національні парки, рекреаційні зони, родина [4].

Основна роль в процесі екологічного навчання і виховання належить закладам освіти, і оскільки цей процес є неперервним, він повинен здійснюватися вчителем незалежно від його спеціалізації. Тобто екологічне виховання і навчання повинно відбуватися на всіх уроках і бути постійним. Саме вчитель починає працювати з дитиною з самого раннього віку, з дитячого садка, і супроводжує її протягом усього подальшого навчального процесу – у школі, вищому навчальному закладі тощо. Тому для успішного здійснення екологічного навчання і виховання велике значення має готовність самого вчителя, сформованість і зрілість його екологічних поглядів і переконань незалежно від його профілю.

Особливу увагу слід звернути на екологічну підготовку фахівців фізичного виховання, адже вони працюють в усіх освітніх закладах як формальної, так і неформальної підсистем освіти. Саме вчителі фізкультури і тренери можуть досить успішно здійснювати процес екологічного виховання підростаючого покоління, особливо під час занять, коли відбувається пряма взаємодія дітей з природним середовищем.

У загальноосвітніх школах заняття з фізкультури часто проводяться на вулиці на спортивних майданчиках, а то і просто у парках, що значно наближує дітей до природи. Ще більше цьому сприяє проведення на природі різних спортивних заходів, які досить часто організуються у школах.

Вплив на природне середовище мають заходи з різних олімпійських і не олімпійських, спортивно-технічних і прикладних видів спорту (спортивний туризм, лижний спорт, спортивне орієнтування, водний і автомобільний види спорту та ін.) [5].

Отже фахівці з фізичного виховання повинні бути готові до здійснення екологічної освіти і виховання підростаючого покоління – мати екологічні знання, бути екологічно вихованими і мати сформовану екологічну свідомість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування екологічної свідомості молоді останнім часом обговорюється досить широко. У своїй більшості це дослідження, які стосуються сфери філософії, соціології, загальнотеоретичні і методичні дослідження. Значна кількість робіт присвячена питанням екологічного навчання і виховання в освітніх закладах. Але, як правило, більшість авторів приділяють увагу екологічним питанням при вивченні таких дисциплін, як біологія, географія, хімія. Значно менше звертають увагу на роль фізики, літератури, мови, історії, образотворчого мистецтва, музики у цьому процесі [3, 5]. І лише поодинокі публікації розкривають питання формування екологічної свідомості у процесі фізичного виховання студентів та екологічної освіти фахівців сфери туризму [1, 5].

Мета і завдання роботи. Метою роботи було з'ясування ставлення студентів факультету фізвиховання до екологічної ситуації сьогодення.

Завдання дослідження:

– вивчити зацікавленість студентів факультету фізвиховання екологічними проблемами сьогодення;

– виявити усвідомлення студентами антропогенного впливу на довкілля;

– дослідити ступінь зацікавленості студентів теоретичними і прикладними питаннями екології.

Виклад основного матеріалу. Для вирішення поставлених завдань нами було проведено опитування студентів 2, 3 і 5-го курсів факультету фізвиховання ЧНПУ ім. Т.Г. Шевченка у кількості 160 чоловік. Опитування респондентів проводили за допомогою особисто розробленої анкети закритого типу.

Для зручності аналізу отриманих даних, респондентів було поділено на дві групи: перша група – студенти 2-го курсу, які мають з екології лише вихідні знання зі шкільної програми, друга група – студенти 3-го і 5-го курсів, які мали можливість прослухати курс «Основи екології» під час навчання в університеті (курс викладається у 5-му семестрі навчання).

Анкетування здійснювали за питаннями, які умовно було поділено на три блоки.

Перший блок містив запитання, спрямовані на виявлення зацікавленості студентів проблемами екологічного характеру. Так, на запитання «Чи цікавитеся Ви екологічними проблемами вашого регіону (міста, району, селища)?» відповідь «так» дали 53% респондентів першої групи і 64% респондентів другої групи. Відповідь «ні» отримано від 8,5% респондентів обох груп (рис.1).

Джерелом інформації з екологічних питань більшість опитаних назвали засоби масової інформації (телебачення, газети) – 89% респондентів першої групи і 92% – другої групи (рис. 2).

Серед засобів отримання екологічної інформації студенти відмітили також Інтернет – ним для поповнення екологічних знань користується 6% респондентів першої групи і 10% респондентів другої групи.

Не останнє місце серед студентів займає і спілкування на екологічні проблеми. 23% студентів першої групи і 16% студентів другої групи відмітили, що інформацію екологічного характеру отримують від друзів, знайомих та учителів (рис.2).

На запитання «Чи вважаєте Ви, що екологічні проблеми оточення стосуються і вас?» відповідь «так» дали 45% респондентів першої групи і 64% респондентів другої групи. Відповідь «ні» отримали від 18% і 8% респондентів першої і другої груп відповідно; «іноді» – від 35% і 27% респондентів першої і другої груп відповідно.

Таким чином, можна констатувати, що в цілому студенти факультету фізвиховання виявляють зацікавленість щодо питань екологічного характеру. Більше проблемами екології переймаються студенти старших курсів, що є закономірним і пов'язано, очевидно, з формуванням екологічної свідомості у процесі навчання.

На жаль, десята частина студентів виявилася взагалі байдужою до екологічних проблем сьогодення.

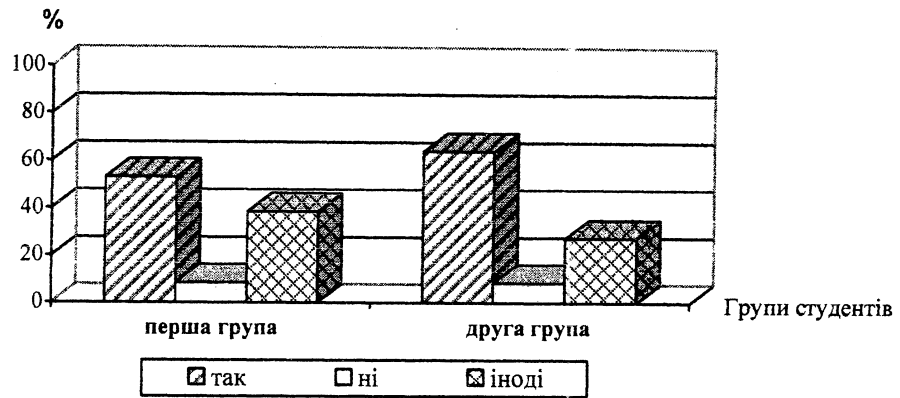

Рис. 1. Зацікавленість студентів проблемами екологічного характеру

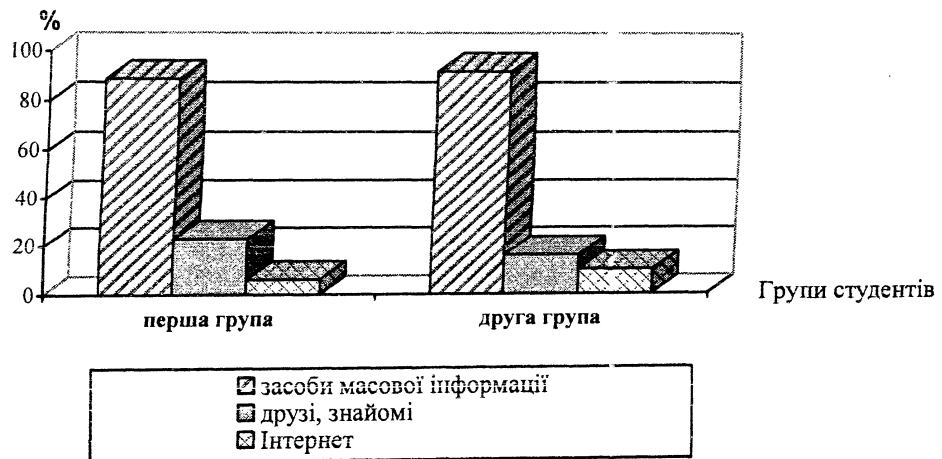

Рис. 2. Джерела екологічної інформації, які найчастіше використовуються студентами

Другий блок питань дав можливість з'ясувати усвідомлення студентами негативного антропогенного впливу на довкілля. В результаті опрацювання отриманих матеріалів виявлено, що серед екологічних проблем світу, проблеми природного характеру – землетруси, повені тощо, були відмічені майже однаковою кількістю респондентів з різних груп – 16% і 12% студентів з першої і другої груп відповідно.

Решта респондентів – 84% і 88% студентів першої і другої груп відповідно, вказали, що основними екологічними проблемами світу є проблеми антропогенного характеру. Серед них 21% респондентів першої групи і 22% – другої групи відмітили Чорнобильську катастрофу, 22% респондентів першої групи і 16% респондентів другої групи – глобальне потепління. Решта опитаних вказали на проблеми озонних дірок, побутових відходів, нафтового забруднення, лісових пожеж.

Серед екологічних проблем України студенти обох груп на перше місце поставили питання наслідків Чорнобильської трагедії – 75% респондентів першої групи і 70% респондентів другої групи.

Проблема забруднення оточуючого середовища такими факторами як побутове сміття, транспорт, промисловість, посідає друге місце – її відмітили 11% і 14% респондентів першої і другої груп відповідно. Окремими студентами були згадані питання Дніпро – ГЕС, розливу нафти, вирубки лісів.

Цікавим і важливим, на нашу думку, є те, що деякі студенти до екологічних проблем відносять питання неякісного харчування (забруднення продукції пестицидами, нітратами, ГМО) і захворюваності населення на СНІД і туберкульоз. Очевидно, це молодь, яка мислить нестандартно і здатна бачити наслідки антропогенного впливу не лише на природне середовище, а й на вид *Homo sapiens*.

Якщо екологічні проблеми світу і України здатні назвати 83-91% всіх опитаних, то екологічні проблеми регіону (Чернігівської області), на жаль, назвали лише 33% респондентів. Ними було відмічено різнопланові питання: пожежі і вирубка лісів, наслідки роботи Чернігівської ТЕЦ і «Хімволокно», забруднення повітря транспортом, проблема побутового сміття (зокрема звалища «Масани»), проблема недіючих зруйнованих і напівзруйнованих хімічних складів. Перше місце серед респондентів обох груп посіло питання забруднення річок Десни і Стрижня – 15% опитаних найбільше гурбує саме це питання.

Отже, достатньо добре студенти усвідомлюють негативний вплив людської діяльності на довкілля, наслідком якого стали численні екологічні проблеми світу і України.

Третій блок містив суто теоретичні питання з екології. Аналіз отриманих результатів показав, що студенти набагато гірше цікавляться теоретичними питаннями, ніж прикладними. Більше половини завдань виконали 55% респондентів першої групи і 70% респондентів другої групи. З них повністю справились із завданням лише 5% і 10% респондентів першої і другої груп відповідно. Очевидно, частково це пояснюється тим, що респонденти першої групи мають лише вихідні шкільні знання (в шкільному курсі «Екологія» розглядається лише як окремий розділ «Загальної біології»), а респонденти другої групи, хоч і мають дещо глибші знання, але вони не є досить повними.

Серед причин отриманих результатів можна назвати кілька основних. По-перше, курс «Основи екології» на факультеті фізвиховання має невелику кількість аудиторних годин (12 лекційних і 24 практичних). По-друге, даний курс викладається як загальноосвітній і тому не має достатнього мотиваційного підґрунтя для глибокого і досконалого його вивчення студентами.

Висновки і перспективи. Таким чином, постійну зацікавленість екологічними проблемами сьогодення має більша половина (58,5%) респондентів, 33% лише іноді звертає увагу на питання даного напрямку, взагалі не цікавляться – 8,5% респондентів. Негативний вплив людини на довкілля усвідомлюють 86% опитаних студентів. Теоретичними питаннями екології цікавиться невеликий відсоток опитаних студентів. Більше проблемами екології переймаються студенти старших курсів.

Подальше дослідження передбачає моніторинг екологічної свідомості студентів факультету фізвиховання і доповнення змісту курсу «Основи екології» питаннями екологічного виховання.

Література

1. Аніщенко В. Екологічна освіта фахівців сфери туризму / В. Аніщенко // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2002. – № 36. – С. 6-8.
2. Бондар О.І. Світові тенденції в екологічній освіті / О.І. Бондар, Т.В. Саєнко // Екологічний вісник. – 2006. – №4. – С. 18-22.
3. Дерябко С. Д. Экологическая педагогика и психология / С. Д. Дерябко, В.А. Ясвин. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 478 с.
4. Заверуха Н. М., Серебряков В.В., Скиба Ю.А. Основи екології: Навч. посібн. – К.: Каравелла, 2006. – 368 с.
5. Мудрік В.І. Виховання екологічної свідомості та культури у процесі фізичного виховання студентів / В.І. Мудрік, В.В. Марунін, О. Л. Прокопенко // Безпека життєдіяльності. – 2007. – № 6. – С. 31-33.

Usmanova G.O.

STUDENTS OF PHYSICAL TRAINING FACULTY ATTITUDE TOWARD TODAY'S ENVIRONMENTAL PROBLEMS

The results of students of faculty of physical training of CHNPU of the name of T.G. Shevchenko interrogating about their attitude toward the today's environmental problems are presented in the article.

Keywords: *specialist of physical training, ecology, environmental problem, ecological teaching, ecological education, environmental consciousness.*

Надійшла до редакції 21.09.2010 р.